

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS SKOLOS ĮSTATYMO NR. I-1508 2 IR 4
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo Nr. I-1508 2 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) tikslai:

1) padidinti Eurosistemos pinigų politikos operacijoms užtikrinti tinkamo turto bazę ir paskatinti ekonomikos kreditavimą;

2) patikslinti nuostatas dėl eksporto kredito garantijų teikimo ir numatyti, kad teikiant tokias garantijas nebūtų privaloma turėti Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų išduoto prekių kilmės sertifikato, liudijančio, kad eksportuojamos prekės pagamintos Lietuvos Respublikoje.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorė – Lietuvos Respublikos finansų ministerija.

Įstatymo projektą parengė Finansų ministerijos Valstybės išdo departamento (direktorius Audrius Želionis, tel. 239 0021) Skolinimosi ir pinigų valdymo skyriaus (vedėja Toma Sasnauskienė, tel. 219 9398) patarėjas Edmundas Kiškis, tel. 239 0176, el. p. edmundas.kiskis@finmin.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatyme nustatyta, kad valstybės garantuojama garantijų institucija gali teikti garantijas dėl:

1) iš finansų įstaigų, kurių paskutinių finansinių metų metinių finansinių ataskaitų rinkinys buvo audituotas, imamų paskolų, naudojamų investicijoms finansuoti;

2) iš finansų įstaigų, kurių paskutinių finansinių metų metinių finansinių ataskaitų rinkinys buvo audituotas, imamų paskolų, naudojamų apyvartinėms lėšoms papildyti;

3) gamybinės įrangos ir (arba) įrenginių kainos ar jos dalies sumokėjimo pagal gamybinės įrangos ir (arba) įrenginių finansinės nuomos (lizingo) sutartis, sudarytas su finansų įstaigomis, kurių paskutinių finansinių metų metinių finansinių ataskaitų rinkinys buvo audituotas;

4) piniginio reikalavimo dalinio apmokėjimo finansuotojui, kurio paskutinių finansinių metų metinių finansinių ataskaitų rinkinys buvo audituotas, pagal faktoringo sutartis, skirtas kliento apyvartinėms lėšoms papildyti;

5) dalies atidėto mokėjimo pagal kredituojančio eksportuotojo sudarytą prekių, turinčių Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų išduotą prekių kilmės sertifikatą, liudijantį, kad prekės pagamintos Lietuvos Respublikoje, pirkimo–pardavimo sutartį ir (ar) kredituojančio eksportuotojo sudarytą paslaugų teikimo sutartį sumokėjimo kredituojančiam eksportuotojui ar jį pagal faktoringo sutartį finansuojančiam finansuotojui ar draudimo įmonės eksporto kredito draudėjui sumokėtos draudimo išmokos dalies padengimo;

6) piniginio reikalavimo dalinio apmokėjimo finansuotojui pagal įsigytas emitento, kurio paskutinių finansinių metų metinių finansinių ataskaitų rinkinys buvo audituotas, obligacijas, skirtas investicijoms finansuoti ir (ar) apyvartinėms lėšoms papildyti;

7) draudimo įmonės pagal laidavimo draudimo sutartį arba finansų įstaigos pagal suteiktą finansinę garantiją sumokėtos draudimo arba garantijos išmokos už Lietuvos Respublikoje įsteigto kelionių organizatoriaus prievolių nevykdymą dalies padengimo;

8) draudimo įmonės pagal laidavimo draudimo sutartį arba finansų įstaigos pagal finansinę garantiją sumokėtos draudimo arba garantijos išmokos dalies padengimo, kai laidavimo draudimas arba finansinė garantija buvo suteikti dėl prekių gamintojo, prekių tiekėjo, paslaugų teikėjo ar darbų rangovo pateikto pasiūlymo galiojimo, jo sudarytos sutarties įvykdymo, garantinio laikotarpio

įsipareigojimų vykdymo, avanso grąžinimo arba apmokėjimo už prekes, suteiktas paslaugas ar atliktus darbus, gavimo;

9) dalies atidėto mokėjimo pagal sudarytą prekių pirkimo–pardavimo sutartį ar sudarytą paslaugų teikimo sutartį sumokėjimo mokėjimo atidėjimą suteikusiam prekių gamintojui ar paslaugų teikėjui arba jį pagal faktoringo sutartį finansuojančiam finansuotojui ar draudimo įmonės prekinio kredito draudėjui sumokėtos draudimo išmokos dalies padengimo.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siūloma nustatyti, kad valstybės garantuojama garantijų institucija papildomai galėtų teikti garantijas dėl garantijų institucijos garantuotų paskolų, kurias finansų įstaigos pateiktų kaip finansinį užstatą ar kitaip įkeistų Lietuvos bankui, užtikrindamos savo įsipareigojimus pagal Lietuvos banko suteiktas paskolas arba kitas Lietuvos banko operacijas už jo paskolas finansų įstaigai. Garantijų institucijos įsipareigojimai pagal šią suteiktą garantiją yra vykdomi, jeigu garantijų institucijos garantuotos paskolos gavėjas neįvykdo visų ar dalies savo įsipareigojimų Lietuvos bankui arba kitai finansų įstaigai, kuriai Lietuvos bankas perleido pateiktas kaip finansinį užstatą ar kitaip įkeistas garantijų institucijos garantuotas paskolas.

Priėmus Įstatymo projektą būtų išplėstas Eurosistemos pinigų politikos operacijoms užtikrinti tinkamo turto rūšių spektras.

Pagrindinė kliūtis jau esamų garantijų institucijų suteiktų garantijų tinkamumui kaip Eurosistemos operacijų užstatui yra jų sąlygiškumas, t. y. nustatyti reikalavimai pirmiau bandyti išsieleškoti lėšas iš paskolos gavėjo ir kt. Reikalinga garantija, kuri būtų išmokama pagal pirmą pareikalavimą, t. y. besąlyginę garantiją.

Sąlyginei garantijai transformuojantis į besąlyginę, valstybės finansinio nuostolio rizika turėtų išlikti tokia pati, nes būtų taikomas garantijų institucijos nustatytas transformavimo (rizikos mažinimo) koeficientas, kada prisiimama rizika ir galima išmoka Lietuvos bankui tapus garantijos gavėju būtų maždaug lygi rizikai ir išmokai, kai garantijos gavėjas ir jos sąlygos nesikeičia, taigi išvengiama asignavimų šiam tikslui didėjimo ir mažinama valstybės pagalbos dalis. Garantijos sąlygos kredito įstaigai (sąlyginė garantija) ir Lietuvos bankui (besąlyginė garantija) bus nustatomos atitinkamame Vyriausybės nutarime ir garantijos lakšte. Preliminariais skaičiavimais, būtų taikomas ne didesnis nei 0,65–0,7 procento koeficientas.

Vyriausybė yra įsteigusi dvi garantijų institucijas – UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (toliau – INVEGA) ir UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondas (toliau – ŽŪPG).

Siekiant nevykdyti viso garantijų portfelio pakartotinio rizikos vertinimo ir nedidinti garantinio mokesčio, kuris mažintų naudą garantuotos paskolos gavėjui, įgyvendinamuosiuose teisės aktuose būtų nustatyta, kad tokios garantijos gali būti suteikiamos tik naujai suteikiamoms paskoloms pagal individualias garantijas, t. y. nebūtų taikomos valstybės garantuojamos garantijų institucijos portfelinės garantijos ir senesnių garantijų portfeliui. Preliminariu vertinimu, ŽŪPG besąlyginės garantijos būtų teikiamos tik išskirtiniais atvejais (pvz., garantijoms rinkos reguliavimo tikslais), nes pagal jų veiklos modelį būtina sąlyga yra valstybės pagalbos nebuvimas. INVEGAi reikėtų papildyti valstybės pagalbos schemas. Preliminariais skaičiavimais, INVEGOS naujai suteikiamų individualių garantijų apimtys per metus (vertinant esamą lygį) būtų 45–50 mln. eurų.

Šioms garantijoms būtų taikomas Seimo tvirtinamas limitas garantijų institucijoms ir garantija Lietuvos bankui neviršytų to limito, nes skolininkas nesikeistų, o keistųsi tik garantijos gavėjas. Įgyvendinamuosiuose teisės aktuose, nustatančiuose konkrečius tokių garantijų parametrus, bus nustatyta, kas ir koku dažnumu pateikia informaciją garantijų institucijai apie Lietuvos banko, kaip garantijos gavėjo, turimas garantuotas paskolas.

Kartu siūloma patikslinti nuostatas dėl eksporto kredito garantijų teikimo ir numatyti, kad teikiant tokias garantijas nebūtų privaloma turėti Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų išduoto prekių kilmės sertifikato, liudijančio, kad eksportuojamos prekės pagamintos Lietuvos Respublikoje.

INVEGA, teikdama eksporto kredito garantijas, kurias teikia nuo 2018 metų, susidūrė su verslo nepasitenkinimu, kad prekių kilmės sertifikato gavimas pareikalauja tiek įmonių finansinių išlaidų, tiek didelių laiko išteklių. Kadangi įmonės galėtų eksportuojamų prekių kilmę įrodyti ir kiekvieną kartą nesikreipdamos (šiuo metu kreipiamasi dėl kiekvienos prekių partijos) į Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmus, siekiant įmonėms mažinti administracinę naštą, siūloma pakeisti Valstybės skolos įstatymo nuostatas, kuriose nustatytas reikalavimas teikiant eksporto kredito garantijas turėti Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų išduotą prekių kilmės sertifikatą, liudijantį, kad eksportuojamos prekės pagamintos Lietuvos Respublikoje. Šis reikalavimas išliktų kaip vienas iš būdų įrodyti lietuviškų prekių kilmę, taip pat būtų numatyta galimybė, kad kredituojantis eksportuotojas galėtų įrodyti lietuviškų prekių kilmę, jeigu jo bendroje pardavimų struktūroje ne mažiau kaip 50 procentų pajamų sudarytų paties kredituojančio eksportuotojo pagamintų lietuviškos kilmės prekių pardavimas (būtų vertinama pagal valstybės įmonei Registrų centrui pateiktus patvirtintus paskutinių finansinių metų metinių finansinių ataskaitų rinkinius, pagal kuriuos būtų įrodomas paties kredituojančio eksportuotojo suteiktų paslaugų ir prekių pardavimo per ataskaitinį laikotarpį mastas).

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai
Įstatymo projekto priėmimas įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai neturės.

7. Galima priimto įstatymo įtaka verslo sąlygoms ir plėtrai
Įstatymo projektas neturės reikšmingos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti ir kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios
Priėmus Įstatymo projektą, kitų įstatymų pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka
Įstatymo projektas atitinka Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus. Įstatymo projektu keičiamos sąvokos įvertintos ir suderintos Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei
Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės normas.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai
Įstatymo projektui įgyvendinti iki 2022 m. gruodžio 31 d. reikės pakeisti:
1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimą Nr. 887 „Dėl uždarnosios akcinės bendrovės „Investicijų ir verslo garantijos“ veiklos“;

2) Eksporto kredito garantijų teikimo nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2019 m. spalio 30 d. įsakymu Nr. 4-620 „Dėl Eksporto kredito garantijų teikimo nuostatų patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Patvirtinus Įstatymo projektą, papildomų lėšų poreikio nenumatoma.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai, rekomendacijos ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

„Lietuvos banko operacijos“, „finansinis užstatas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Eurosistema, siekdama skatinti bankus skolinti įmonėms ir gyventojams, vykdo tikslines ilgesnės trukmės pinigų politikos operacijas (angl. *Targeted longer-term refinancing operations*, TLTRO).

Pagal šias operacijas bankai per savo nacionalinius centrinius bankus gali pasiskolinti lėšų lengvatinėmis sąlygomis, t. y. ilgesniam terminui (iki 3 metų) ir mažesnėmis palūkanomis.

TLTRO palūkanų norma priklauso nuo to, kiek bankai suteikia paskolų ne finansų sektoriaus įmonėms ir gyventojams (išskyrus gyventojų būsto paskolas).

Europos Centrinio Banko ir kitų nacionalinių centrinių bankų tyrimų duomenimis, bankai, kurie dalyvauja TLTRO, linkę sumažinti palūkanas ir padidinti skolinimo apimtis.

Euro zonos šalių bankai šioje operacijoje aktyviai dalyvauja ir yra pasiskolinę apie 1,5 trilijonų eurų.

Lietuvos bankai ir kredito unijos šiose operacijose dalyvauja daug mažesnėmis apimtimis, negu galėtų. Lietuvoje bankų išduotų paskolų įmonėms per metus sumažėjo daugiausiai euro zonoje (–7,7 proc.).

Viena iš priežasčių, kodėl dalyvavimas euro zonos pinigų politikos operacijose yra mažas, yra tai, kad komerciniai bankai, ypač mažesni, turi nepakankamai užstato, tinkamo pinigų politikos operacijoms.

Garantijų institucijos garantuotos paskolos būtų tinkamas pinigų politikos operacijų užstatas.